עקב ב

א. אין פסוק [1] „כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות וגו׳" שטעלט זיך רש״י אויף די ווערטער „כל המצוה" און איז מפרש: כפשוטו, ומדרש אגדה [2] אם התחלת במצוה גמור אותה וכו׳ (כדלקמן סעיף ב).

וואס איז שווער אין דעם ערשטן פירוש — „כפשוטו" — וואס צוליב דעם דאַרף רש״י בריינגען א צווייטן פירוש, און דערצו נאָך פון „מדרש אגדה"?

זיינען מפרשים [3] מסביר, אז אין פסוק איז שווער דער לשון „כל המצוה", וואס „מצוה" איז א לשון יחיד — איין מצוה, און די משמעות פון „כל" איז — אַלע מצות.

דאַרף מען זאָגן, אז דער טייטש אין „כל (המצוה)" דא איז (ניט „אַלע מצות", נאָר) „יעדע מצוה". עס בלייבט אַבער ניט פאַרשטאַנדיק: לפ״ז האָט געדאַרפט שטיין „כל מצוה" (אָן א ה״א) [4] — ניט „כל המצוה"?

דעריבער זאָגט רש״י — „כפשוטו, ומדרש אגדה וכו׳": ניט קוקנדיק אויף די שוועריקייט אין ערשטן פירוש, „כפשוטו", איז דאָך דאָס דער פירוש ראשון ועיקרי (אין פשוטו של מקרא): אַבער כדי צו פאַרענטפערן די שאלה הנ״ל, בריינגט רש״י א צווייטן פירוש (פון מדרש אגדה) — „אם התחלת במצוה גמור אותה" — וואס לויט דעם פירוש רעדט טאַקע דער פסוק וועגן איין מצוה, און דער לשון „כל המצוה" מיינט, אז מ׳דארף טאָן די גאַנצע מצוה [5] (און ניט א מקצת פון א מצוה).

כד דייקת אַבער, קען מען ניט זאָגן אז רש״י איז אויסן צו באַוואַרענען אַט די קשיא, ווייל [6] דער זעלבער לשון — „כל המצוה" — שטייט שוין פריער אין חומש [7], און רש״י שטעלט זיך דאַרט ניט אַפ [8] אויף דעם; מוז מען זאָגן, אז דאָס איז (ביי רש״י) קיין קשיא ניט [9], ווייל אויך „כל המצוה" קען (לויט רש״י) מיינען — אַלע מצות [10].

וא״כ הדרא קושיין לדוכתא: וועלכע שוועריקייט איז דא אין „כל המצוה" וואס שטייט אין אונזער פרשה, וואס

---

1) פרשתנו ח, א.
2) תנחומא עה״פ ו (בשינוי לשון).
3) ראה רע״ב, גור״א ומשכיל לדוד. ועוד.
4) ע״ד — לפני זה: כל חולי (ז, טו).

5) בבאר מים חיים ושפ״ח — שהוא מלשון כלה, ויכל, לגומרה. וכן משמע מדב״ר פ״ח, ד: למי שממציא אותן מניז שנאמר כל המצוה מהו כל המצוה עד שתכלה כל המצות. ראה מת״כ שם (ובדברים רבה ירושלים תשכ״ד „עד שתכלה כל המצוה"). אבל רש״י לא מוציא תיבת „כל" ממשמעותה, ובפשטות פירוש „כל המצוה" היינו שיעשה כולה. וכ״מ מתנחומא שם „הוי גומר את כולה". וראה בחיי כאן: ובמדרש אלה הדברים רבה כל המצוה כלה מצוה עד שתכלה כל המצוה ובאור זה כו׳ ועוד דרשו כו׳ — ע״ד ל׳ רש״י שלפנינו.

6) ומ״ש בגור״א כאן „ואין לומר דלכך כתב המצוה דקאי על כל התורה כולה כו׳ לא שייך כו׳ היום דלא נצטוו באותו יום בכל התורה" — ראה לקמן בפנים ס״ד.

7) ואתחנן ה, כח. ו, כה.

8) וכן לקמן עקב יא, ח. כב. ראה טו, ה. שופטים יט, ט. תבא כז, א (וראה גם וילך לא, ה). ואולי יש לחלק דברוב מהנ״ל (לבד דעקב יא, ח. ותבוא שם) נאמר „המצוה הזאת".

9) ולהעיר מפרש״י ויצא לא, יג „דרך המקראות לדבר כן".

10) בראב״ם: ששם מצוה הוא שם המין וכאילו אמר כל המצות. וראה דבק טוב.

דוקא דאָ שטעלט זיך רש"י אויף דעם און זאָגט „כפשוטו" און ברענגט נאָך אויך אַ פירוש פון מדרש אגדה?

ב. אין דעם פירוש פון מדרש אגדה וואָס רש"י ברייענגט ובאריכות — „אם התחלת במצוה גמור [11] אותה שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה שנאמר [12] ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם אלא לפי שלא הספיק לגומרה [13] וגמרוה ישראל נקראת על שמם" — דאָרף מען פאָרשטיין כמה דיוקים אין לשון רש"י. ומהם:

א) לכאורה איז די התחלה פונעם פירוש, „אם התחלת במצוה גמור אותה", מספיק צו מסביר זיין דעם לשון „כל המצוה", וואָס איז דאָ נוגע דער המשך „שאינה נקראת המצוה אלא ע"ש הגומרה כו'" [14]?

ב) ובפרט נאָך — די ראי' דערויף (פון משה) „שנאמר ואת עצמות יוסף כו'"?

ג) אויב רש"י וויל שוין ברייענגען אַ ראי' וואָס אונטערשטרייכט דעם חומר פון ניט גומר זיין אַ מצוה, וואָלט דאָך מער מתאים געווען צו ברייענגען די ראי' פון וועלכער חז"ל (אין גמרא [15] און מדרש [16]) לערנען אפ אַז המתחיל במצוה ואינה גומרה „מורידין אותו מגדולתו", און נאַכמער, „קובר כו'" — פון יהודה?

ד) וואָס איז דער לשון „אלא לפי שלא הספיק לגומרה" [17] — רש"י ווייל דאָך (בעיקר) ארויסבריינגען אַז „נק' ע"ש גומרה", איז מאי נפק"מ פאַרוואָס משה האָט די מצוה ניט גומר געווען?

וויבאָלד ער איז מוסיף די ווערטער „לא הספיק כו'" איז משמע אַז דאָ איז נוגע דער אופן וואָס דער ניט גומרה איז געווען — באונס („לא הספיק") ס'איז ניט געווען תלוי אין אים [18].

ג. דער ביאור בזה ועט ווערן פאָר־שטאָנדיק בהקדם השאלה: פאַרוואָס לערנט ניט רש"י דעם „כל המצוה" (ווי אַנדערע מפרשים [19] לערנען), אַז דאָס באַציט זיך צו דעם וואָס עס רעדט זיך אין די פסוקים ערשט פאָר דעם [20] „פסילי אלקיהם תשרפון באש לא תחמוד גו' ולא תביא תועבה אל ביתך גו'" — דער איסור פון ע"ז — און דער־פאַר (ווייל ס'רעדט זיך וועגן איין מצוה [21]) זאָגט תורה „המצוה" ל' יחיד;

11) בדפוס ב' דרש"י: גומרה כלומר גמור אותה שאינה כו'.

12) יהושע כד, לב.

13) בדפוס ראשון דרש"י: לקברן הוא וקברום ישראל.

14) והרי אין דרכו של רש"י בפירושו ע"ת לפרש טעמי המצות.

15) סוטה יג, ב.

16) תנחומא שם. ב"ר פפ"ה, ג. דב"ר פ"ח, ד.

17) ובתנחומא הוא בשינוי לשון, ראה הערה הבאה.

18) עפ"ז צ"ע מ"ש במשכיל לדוד כאן ד"לא מקרי אנוס כיון דגלי קרא שלולא מעשה דמי מריבה ה' נכנס כו' ובה"ג לא מקרי אונס כו'" — דהרי ברש"י מפורש „שלא הספיק לגומרה", שמדגיש שאי"ז באשמתו, משא"כ בתנחומא „נסתלק משה במדבר ולא נכנס לארץ" שה' אפ"ל בדוחק שמרומז בזה שזה ה' מצד גזירת הקב"ה שנגרמה ע"י מעשיו, וכמו שכתב בב"ר שם „לפי שנגזר עליו שלא יכנס לארץ". ובדב"ר שם „וע"י שלא הכניסן לא"י כו'".

ובמה שהקשה דהא קי"ל אם חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה ע"ה כאילו עשאה — ראה לקמן סוף הערה 42.

19) ראה ל"ת וספר הליקוטים להאריז"ל עה"ס. ולהעיר מלקח טוב ורבינו בחיי עה"ס. ש"ך עה"ת ד"ה עוד כל בסופו. ובחזקוני „אלא תחמוד קאי" ובפענח רזא: רמז לך שהעובר על חרם כאלו עבר על כל המצות כו'. וראה לקמן הערה 21.

20) ז, כה־ו.

21) אבל להעיר ש(בדרך ההלכה) נמנו — מיוסד בפסוקים הנ"ל — ב' מצות ל"ת (סהמ"צ להרמב"ם

און לאידך וועט אויף דעם געזאגט „כל" און עס וועט אויך אנגערופן מצוה סתם, ווי רש"י האט שוין מפרש געווען בפירושו פריער[22]: „שקולה ע"א כנגד כל המצות כולן והנזהר בה[23] כשומר את כולן" און לפי"ז איז אויך גלאטיק דער לשון „כל המצוה" מיט א ה"א הידיעה — די מצוה וועגן וועל־כער עס רעדט זיך ערשט פריער[24].

איז די הסברה בזה: אין פריערדיקע פסוקים זאגט משה אן די אידן, אז זיי וועלן איינגענעמען א"י „ונתן מלכיהם בידך"[25] און ער איז מזהיר אז „פסילי אלקיהם תשרפון גו' ולא תביא תועבה גו'", ד. ה. ווי מ'דארף זיין אפגעהיט נאכדעם ווי מ'וועט אריין און כובש זיין ארץ ישראל.

במילא איז ניט מסתבר אז „כל המצוה" מיינט דעם פריערדיקן ציווי פון „פסילי אלקיהם תשרפון גו' ולא תביא תועבה גו'" — וואס אין דעם פסוק („כל המצוה וגו'") איז ער ממשיך „למען תחיון וגו' ובאתם[26] וירשתם את הארץ", אז דורך „תשמרון לעשות" „כל המצוה" וועט מען דערלעבן צו שפעטער אנ־קומען און ירש'נען ארץ ישראל, בעת אז די פריערדיקע ציוויים באציען זיך צום זמן וואס קומט נאכן „באתם וירשתם את הארץ" (כאטש אז בדוחק קען מען זאגן, אז דערמיט וועלט געמיינט דער איסור פון ע"ז בכלל, און לאו דוקא שפעטער[27]).

ד. עפ"ז וועט מען פארשטיין פאר־וואס רש"י שטעלט זיך אויפן פסוק און איז מפרש „כפשוטו": משה רבינו האט אנגעהויבן זאגן משנה תורה „בעשתי עשר חודש באחד לחודש"[28] — ר"ח שבט, אזוי אז פ' עקב איז דורך אים גע־זאגט געווארן נאך, אדער בר"ח שבט:

און וויבאלד אז משה רבינו זאגט „כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון ורביתם ובאתם וירשתם את הארץ", אז צוליבן קיום פון

ל"ת כב, כה. חינוך מצוה תכח תכט) „לא ליהנות בתכשיטין שיקשטו בהן לע"ז כו' לא תחמוד כסף וזהב עליהם" (ל"ת כב). „מחבר דבר מע"ז אל ממוננו אבל נרחיק ממנה כו' ולא תביא תועבה אל ביתך" (ל"ת כה). ולהעיר שבל"ת וספר הליקוטים שם הובאו הכתובים „פסילי אלקיהם תשרפון באש ולא תביא תועבה וכו' לז"א אם תשקצנו ותתעבנו כל המצוה תשמרון מעלה כו'". ובלק"ט „מלמד ששקולה נתיצת ע"ז כנגד כל המצוה", ובבחיי „כל המשקץ כו'".

ובפשטות כל המצות השייכות לאיסור ע"ז קורא „כל המצוה" — לשון יחיד.

22) משפטים כג, יג. וראה פרש"י שלח טו, כג (וראה שם כב ד"ה וכי תשגו וגו'). פרש"י ראה יא, כח.

23) שי"ל הכוונה לכל פרטי המצות השייכות לע"ז — ראה לעיל הערה 21.

24) או המצוה הידועה — ע"ז. בדקדוקי רש"י (מירא דכיא) כאן: דלפי הפשוטו הוה ההא של המצוה הא הידיעה המצוה הנזכרת מקודם. והיינו שמפרש כן בפרש"י „כפשוטו". אבל לכאורה דוחק לומר שתיבת „כפשוטו" תורה ע"ז, ואולי כוונתו לפירוש הפשוט של התיבה. או לכל המצות הנזכרות קודם.

25) ז, כד.

26) ועפ"ז מובן שאין מסתבר ש„כל המצוה" קאי רק ע"ז ש„פסילי אלקיהם תשרפון גו' לא תחמוד גו' ולא תביא תועבה" בזמן הכבוש והירושה, שהרי נאמר „למען תחיון גו' ובאתם גו'". וראה בעלי ברית אברם פרשתנו עה"פ.

27) אלא שע"ז כבר הוזהרים אח"כ ח, יט „אם שכח תשכח גו' ועבדתם גו' אבד תאבדון". ולכאורה דוחק לומר שכאן הוזהרים על העתיד, היינו שמעתה תשמרון בלבבכם, שתקבלו על עצמכם לעשות אחרי כן (פסילי אלקיהם גו') שזה תחשב לזכות שעל ידי כן תזכו לירש את הארץ — כבאלשיך כאן — שלא מצינו בפרש"י ד„תשמרון לעשות" ענינו שמירה בלב.

28) דברים א, ג.

„כל המצוה" אלע מצות[29], וועט מען זוכה זיין[30] צו איינגעמען א"י,

איז ניט מובן וואס דער פסוק זאגט „כל המצוה", אז דורך דעם קיום פון אלע (תרי"ג) מצות — וועט שפעטער זיין („למען") „תחיון ורביתם ובאתם וירשתם"[31] — זיי האבן דאך דעמאלט צווישן אנהייב'ס שבט און דער כניסה לארץ, געקענט מקיים זיין בלויז א גאר קליינע צאל פון די תרי"ג מצות — כלל ניט די מצות התלויות בארץ און אויך ניט כמה וכמה מצות וואס זיינען נוהג בחו"ל, ווי די דינים וואס זיינען שייך צו יו"ט א. ד. ג.

[און ס'איז א דוחק גדול זאגן אז מיט כל המצוה מיינט ער (ניט אלע מצוות, נאר) בלויז די מצות „אשר אנכי מצוך היום" — דער טאג[32] — וואס:

א) פארוואס זאל „באתם וירשתם את הארץ" זיין דווקא אין זכות פון דעם קיום פון די מצות וואס ער האט זיי אנגעזאגט דעם טאג?

ב) דער פירוש הפשוט פון „(מצוך) היום" איז ניט דער איין איינציקער טאג, נאר — דער היינטיקער (איצטיקער) זמן בכלל[33] (און „מצוך היום" מיינט כפשוטו אלע מצות (פון משנה תורה עכ"פ); און ווי עס שטייט פריער אין ס"פ ואתחנן „ושמרת את המצוה ואת החוקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם", וואס מיינט כפשוטו אלע מצות).

ג) אויב מ'זאל זאגן אז „היום" דא מיינט דווקא דעם טאג, ווערט די שאלה: מ'וויים דאך ניט וועלכע זיינען די מצות וואס ער האט אנגעזאגט אין יענעם טאג (און אויך ניט וועלכער טאג ס'איז דעמאלט געווען)? און מ'האט דאך א כלל „לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש"[34].

דעריבער איז רש"י מפרש „כל המצוה — כפשוטו": ער באווארנט, אז מ'דארף מפרש זיין „כל המצוה" אלע מצות — ווי מ'געפינט אז א לשון יחיד ווערט באנוצט אלס „שם המין" וואס איז כולל א ריבוי פרטים — הגם ס'איז ניט גאר גלאטיק אזוי צו איינלערנען.

און לפי"ז איז דער פירוש „כל המצוה" ניט אלע תרי"ג מצות, נאר אלע מצות וואס די אידן האבן א מעגליכקייט זיי צו מקיים זיין ביז דער כניסה לארץ.

ס'איז אבער פארט א דוחק אזוי צו מפרש זיין, כנ"ל — אז דער ל' „כל המצוה" איז שם המין וואס איז כולל אלע מצות אן אונטערשייד, און, לאידך, מיינט עס דא נאר א מיעוטא דמיעוטא פון אלע מצות — דעריבער ברייגט רש"י א צווייטן פירוש „אם התחלת במצוה גמור אותה", וואס לפי"ז איז „כל המצוה" (ניט קיין שם המין פון כללות המצות, נאר דאס) מיינט די גאנצקייט פון א מצוה, כנ"ל.

---

29) ראה ראב"ע ורמב"ן עה"פ, ובאברבנאל כאן: כבר הסכימו כל המפרשים כלם והוא האמת בעצמו שאמר כאן כל המצוה על כלל המצות עשה ולא תעשו שבאו בתורה כו'.

30) ראה לקמן הערה 35.

31) ומה שרש"י העתיק מהכ' רק תיבות „כל המצוה" ואפילו לא רמז עכ"פ המשך הכ' ב„וגו'" — כי (כמדובר כמ"פ) כאשר כוונתו לכללות המשך הענין מביא רק תחלת הכתוב והענין, ואינו מוסיף „וגו'".

32) ראה גו"א עה"פ.

33) להעיר מדברים א, יו"ד ובפרש"י. ואתחנן ו, ו ובפרש"י. פרשתנו ט, א. ועוד.

34) פרש"י נח י, כה.

עס איז אבער ניט פארשטאנדיק: וואס פאר א שייכות האט אט דער ציווי אויף צו גומר זיין א מצוה, צו דער כניסה לארץ — אז בזכות גמר מצות וועט קומען די כניסה? דעריבער ברייגט רש"י דעם המשך (מיט אלע פרטים) „שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה שנאמר כו", כדלקמן.

ה. כיבוש וירושת ארץ ישראל דורך די אידן כאטש אז דאס איז געקומען צוליב דער שבועה „אשר נשבע ה' לאבותיכם", איז דאס אבער אויך געווען פארבונדן מיטן קיום המצות פון די אידן הכובשים[35], ווי משה זאגט בפירוש אין דעם פסוק[36]. [וואס דערפאר זעט מען, אז כאטש ס'איז געווען די שבועה צו די אבות, האט אבער דער חטא המרגלים גורם געווען אז יענער דור איז ניט אריין אין א"י[37]].

און דאס קומט דא דער פסוק זאגן: אעפ"י אז אויך די אידן פון פריערדיקן דור — פון די ארבעים שנה — האבן מקיים געווען מצות, און דערמיט צוגע־האלפן צו דער (אופן[38] ה)כניסה לא"י[39], אעפ"כ „אינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה", די אידן וואס האבן זיך געפונען בסוף שנת הארבעים, צו זיי דווקא זאגט משה „כל המצוה .. תשמרון לעשות למען גו", אז ביאת הארץ וירושת הארץ ווערן אויפגעטאן אין זכות פון זייערע מצות.

לויט דעם איז פארשטאנדיק וואס אין „כל המצוה .. למען" איז מודגש דער ענין פון „אם התחלת במצוה גמור אותה": דערמיט ווערט אנגעזאגט אז די כניסה לארץ איז דווקא דורך „כל המצוה", דורך דעם וואס איז „גומרה" — די וואס האבן גומר געווען דעם קיום המצוה (בסיום שנת הארבעים).

עפ"ז איז אויך מובן אז דער מדרש אגדה איז ניט מוציא מפשוטו (לגמרי ומבטל) דעם פי' הפשוט אין „כל המצוה", ווייל אויך לויטן פירוש פון מדרש אגדה מיינט עס (ניט בלויז איין מצוה, נאר יעדערן פון) אלע מצות — די אלע מצות וואס אידן האבן מקיים געווען אין משך פון די ארבעים שנה במדבר ווערן פארריכטן אלס מצות פון דעם דור וואס האבן „גומר" געווען די מצות (פאר דער כניסה לארץ).

ו. וועלט אבער א שאלה: בשלמא די אידן וואס האבן געהאט א שייכות צו עצת המרגלים און האבן ניט געוואלט

---

35) וכן נאמר בתחילת הפרשה „והי' עקב תשמעון גו' ושמר ה"א לך את הברית גו' אשר נשבע גו'". וראה גם ואתחנן ז, ח ואילך. וראה רשב"ם ואתחנן (שם, ט) כלי יקר ריש פרשתנו ד"ה ושמר דאף שהשבועה לא היתה על תנאי, אם לא תזכה תתקיים השבועה בדור אחר. ועוד י"ל דירושת הארץ אפ"ל בכמה אופנים. נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ עקב תשכ"ה.

36) ומש"נ לקמן ט, ד ואילך „אל תאמר בלבבך גו' בצדקתי גו' לא בצדקתך גו'" — הרי מונה כל הדברים שדור המדבר הקציפו את ה'. וראה בארוכה שיחת ש"פ עקב הנ"ל.

37) ראה רשב"ם וכלי יקר הנ"ל הערה 35. וראה לך טו, טז ובפרש"י.

38) ראה לעיל הערה 35.

39) בפשטות אזהרת משה „כל המצוה גו' למען תחיון גו' ובאתם וירשתם גו'" (וכן בשאר פסוקים הנ"ל) — היינו שהם יזכו להכנס, אבל קשה לומר (גם בפששט"מ) שקיום התומ"צ במשך ארבעים שנה דדור המדבר לא הועילה כלל ביחס לכיבוש וירושת הארץ, ואם מצד עונם נגרם שכל עם ישראל נתעכבו במדבר ונכנסו לא"י רק לאחרי ארבעים שנה, הרי אעפ"כ פשיטא שהמצות שלהם גרמו ופעלו גם בנוגע להכניסה לא"י שהרי מפורש הוא בכמה מקומות שזהו שכרן, ובפרט שזהו פי' „מדרש אגדה".

ולהעיר מפרש"י בא יג, יא: „האומר קדשו כו' אם תקיימו כו'", אבל שם י"ל שתיכף לאחר יצי"מ היו צריכין ליכנס מיד. ולהעיר מלעיל ע' 1.

אַריינגיין אין א״י, איז מובן פֿאַרוואָס זייערע מצות ווערן — בשייכות צו כניסה לארץ — געראָטן (ניט אַלס זייערע, נאָר) ע״ש פון די אידן וואָס זיינען אַריין אין א״י, וויבאַלד זיי האָבן ניט געוואָלט אַריינגיין אין א״י (זיי האָבן, אדרבה, גורם געווען אַז אידן זאָלן בלייבן אין מדבר מ׳ שנה):

אָבער די אידן וואָס זיינען ניט געווען בעצה אחת מיט די מרגלים און זיינען געשטאָרבן אין מדבר נאָר דערפֿאַר וואָס זיי זיינען געווען אין כלל הגזירה זייענדיק „מעשרים שנה ולמעלה״ אין יענעם זמן, פֿאַרוואָס זאָלן זייערע מצות ניט פֿאַררעכנט ווערן אַלס אַזעלכע וואָס האָבן צוגעהאָלפן צו דער כניסה לארץ.

און אויך לאידך גיסא: די אידן וואָס זיינען בעת הגזירה געווען יינגער פון עשרים שנה, אָבער אויך זיי האָבן ניט געוואָלט אַריינגיין אין א״י, אָבער אויף זיי האָט ניט חל געווען די גזירה פון דור המרגלים און זיי זיינען אַריין אין א״י — פֿאַרוואָס זאָל זיין נקראת המצוה על שמם?

דעריבער ברענגט רש״י „שנאמר[12] ואת עצמות יוסף גו׳ והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוה ישראל״, וואָס עפ״ז איז פֿאַרשטאַנדיק: א) ס׳איז קיין חילוק ניט וואָס ס׳איז געווען די סיבה צוליב וועלכער ער האָט ניט גומר געווען די מצוה, אפילו ווען דאָס איז דורך אַן אונס, ווי בא משה׳ן „לא הספיק לגומרה״, ווערט די מצוה פֿאַרט אַנגעראָפן נאָר על שם גומרה:

ב) און עד״ז לאידך, כאָטש אַז „משה לבדו נתעסק בהם״, ד. ה. אַז פון די יוצאי מצרים יינגער פון עשרים שנה וואָס האָבן שפּעטער אַריינגעבראַכט די עצמות יוסף אין א״י און זיי קובר געווען בשכם, האָבן בעת יציאת מצרים ניט געוואָלט העלפן משה׳ן אין דער התעסקות אַרויסצונעמען עצמות יוסף פון מצרים, אעפ״כ, וויבאַלד זיי האָבן דאָס גומר געווען איז נקראת על שמם.

עד״ז איז אויך בנדו״ד, אין דער כניסה לארץ: א) ס׳איז נקראת ע״ש הגומרה אויך כלפי די וואָס זיינען ניט אַריין מצד אַן אונס, ניט צוליב זייער שולד; ב) ס׳איז נקראת ע״ש הגומרה אפילו ע״ש אַזא וואָס האָט פריער (ניט בלויז ניט אַנגעהייבן טאָן די מצוה, נאָר ער האָט) געטאָן דעם היפך[40].

ועפ״ז איז מובן בפשטות וואָס רש״י ברייגט דוקא און נאָר דעם ענין „שאינה נקראת המצוה אלא ע״ש הגומרה״ און ברייגט די ראי׳ דערויף פון משה׳ן — און ניט דעם ענין פון „מורידין אותו וכו׳״, כנ״ל והראי׳ פון יהודה — וואָרום דאָ איז ניט נוגע דער חומר הענין פון ניט גומר זיין די אַנגעהייבענע מצוה; דאָ איז נוגע דער ענין אַז „נקראת כו׳ ע״ש הגומרה״ (דער דור שנכנס לארץ) און אפילו אין אַזא פאַל ווען דער פריערדיקער מתחיל האָט עס ניט זוכה געווען צו גומר זיין מחמת אונס.

ז. ע״פ הנ״ל וועט אויך פֿאַרענטפֿערט ווערן נאָך א שאלה בפרש״י: לכאורה לאו רישא סיפא ולאו סיפא רישא — רש״י הייבט אָן (אין דעם פירוש פון מדרש אגדה) „אם התחלת במצוה גמור אותה״, וואָס פונ׳ם לשון איז משמע אַז ס׳איז דאָ אין דעם א חיוב און מצוה, און דערנאָך איז ער ממשיך „שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה״, ד. ה. אַז ס׳איז בלויז אַן ענין וואָס עס לוינט אים — בכדי די מצוה

---

40) ראה לקמן הערה 42.

זאָל אַנגערופן ווערן על שמו: און אויב אַז אים אַרט ניט וואָס די מצוה וועט ניט זיין „נקראת על שמו", איז משמע אַז ס'איז ניטאָ קיין מוז אַז דוקא ער זאָל גומר זיין.

אָבער ע"פ הנ"ל, אַז דער משך אין רש"י „שאינה נקראת כו'" קומט מסביר זיין (נאָר) די שייכות לנדו"ד, איז דאָס מובן: בנוגע צום מתחיל המצוה איז טאָקע דאָ א חיוב [41] צו גומר זיין די מצוה: אָבער דער פירוש רש"י איז אויסן צו מדגיש זיין דעם חידוש ביי דעם גומר המצוה, אַז כאָטש דער מתחיל איז געווען אַן אונס און האָט ניט געקענט גומר זיין (ווי בנדו"ד [42], די וואָס זיינען ניט אַריין אין א"י מצד גזירת הקב"ה, און ע"ד ווי משה רבינו), אעפ"כ וועט די מצוה פאַרעכנט בלויז „ע"ש הגומרה".

ח. פון די ענינים מופלאים וואָס מ'געפינט אין פרש"י:

רש"י זאָגט דעם לשון (ע"ד ווי אין תנחומא) „שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה", אין גמרא אָבער איז דער לשון „מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאילו עשאו".

דער טעם וואָס דווקא דער לשון „נקראת ע"ש הגומרה" (ווי אין מדרש) איז מתאים לפששמ — און ניט „כאילו עשאו" (ווי אין גמרא)

[דאָס וואָס רש"י ברענגט בכלל דעם לשון המדרש און ניט דעם לשון הגמרא, איז דער טעם בפשטות: אין גמרא רעדט זיך ניט וועגן דעם פסוק „כל המצוה", און ס'ווערט בכלל ניט דערמאָנט „מצוה", נאָר „כל העושה דבר ולא גמרו ובא אחר וגמרו מעלה עליו הכתוב כו'": משא"כ אין מדרש שטייט דער לשון מצוה און אין שייכות צו דעם פסוק — און וויבאַלד רש"י שטעלט זיך אויף דעם פסוק און אים איז עס נוגע לגבי די מצות פון דור שנכנסו לארץ, דעריבער זאָגט ער דעם לשון ווי אין מדרש]

י"ל אַז בנדו"ד, כאָטש ס'איז „נקראת המצוה כו' על שם הגומרה" קען מען אָבער — ע"פ פשטות הדברים — ניט

---

41) משא"כ בירושלמי (פסחים פ"י ה"ה. ספ"א דר"ה) מכיון שהתחיל במצוה אומר לו מרק — ש"ל שהכוונה שם הוא לא מצד החיוב על הגברא, אלא מצד החפצא. דכיוון שבזמן זה הותחלה המצוה אומרים לו מרק לגומרה בזמן זה. ובפרט שלא הובא שם הטעם „שאינה נקראת אלא ע"ש הגומרה". וכדמוכח ביותר בר"ה שם — לדחות נמי שבת בהבהוב, והרי שם אינו נוגע להגברא שהוא ימשיך ויגמור.

42) בשו"ת שב יעקב ח"ב חחו"מ סי"ג (הובא חלקה בפתחי תשובה לחו"מ סקפ"ה סוסק"ג) דזה שנקראת ע"ש גומרה הוא דוקא כאשר גם הגומרה הי' מתחיל המצוה אי לאו שקדם המתחיל, וכנדון עצמות יוסף דגם בנ"י היו מעלים ממצרים (וכבסוטה שם שאמרו הניחו לו כבודו בגדולים). אבל כאשר המתחיל הוא שנתעורר בזה ואחר לא הי' מתעורר בזה, בזה נקראת המצוה ע"ש המתחיל. ובזה מתרץ הסתירה למדרש תהלים מזמור ל' בתחלתו (וילו"ש שם). אבל בפרש"י שלא הובא זה כלל (גם לא ברמז) דגם האחרים היו יכולים לטפל (ובפרט שבתנחומא (מקור פרש"י) לא נאמר הא דסוטה הנ"ל כ"א מפורש „כל העם עוסקין בבזה ומשה הי' מטפל בעצמות יוסף"), מוכח שנקראת המצוה על שם הגומרה בכל אופן, גם אם הגומר הי' בידו להתחיל ובכוונה לא התחיל, או שרק המתחיל נתעורר ע"ז.

והסתירה למדרש תהלים שם י"ל, שכמה דרגות ב„נקראת ע"ש", ובגומרה החידוש שאינה נקראת

אלא על שם הגומרה. ולהעיר מפרש"י נשא (ז, א) שהביא „מסר נפשו עליו . . נקראת על שמו", כבתנחומא שם. מכילתא בשלח טו, א •. ועוד (ועד"ז בפרש"י ויקהל לז, א). ולא כבמדרש תהלים הנ"ל. וראה גם הקדמת החרדים תנאי המצות, התנאי החמישי (הובא בשל"ה רמ, ריש ע"א).

•) וראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתקלא ואילך.

זאָגן אַז דאָס איז „כאילו עשאו״ [43] — אַז ס׳איז גלייך ווי נאָר ער האָט געטאָן די מצוה און דער אַנדערער האָט דערצו קיין שייכות ניט.

בסגנון אחר: ס׳זיינען אין דעם דאָ צוויי פרטים — דאָס וואָס „נקראת המצוה כו׳ ע״ש הגומרה״ עס רעדט זיך נאָר ביחס צום גומר; אַבער בנוגע צום מתחיל, ליגט טאָקע אויף אים אַ חיוב צו גומר זיין [44], אַבער אויך זיין התחלת המצוה (ובפרט אויב ער האָט עס ניט גומר געווען צוליב אַן אונס) איז אַן עשי׳ פון דער מצוה (מצדו) [45].

וואָס פון דעם איז פאַרשטאַנדיק בנוגע להנהגה בפועל: פון פשטות הלשון „אם התחלת במצוה גומר אותה״ איז מוכח אַז פון „כל המצוה״ לערנט מען אַרויס נאָר דעם חיוב, אַז אויב ער האָט אָנגעהייבן טאָן דאָרף ער עס פאָר־ענדיקן, אָבער ניט דעם ענין, אַז אויב מ׳קען ניט טאָן די גאַנצע מצוה זאָל מען גאָר ניט אָנהייבן.

וואָס לפי״ז איז פאַרשטאַנדיק בפש־טות [46] וואָס רש״י זאָגט [47] (פון גמרא [48]) אויפן פסוק „אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן״ — „ואע״פ שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען אמר משה מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה״ — כאָטש משה האָט געוואוסט אַז ער וועט די הבדלת ערי מקלט ניט קענען פאַרענדיקן און מפריש זיין (אויך) די דריי ערי מקלט אין א״י, זעט מען דערפון אַז אויך התחלת המצוה איז אַ חלק [49] און ענין אין קיום [50] ועשיית המצוה [51], כאָטש מ׳וויס פאָראויס אַז מ׳וועט ניט קענען ענדיקן.

43) ועפמ״ש בשו״ת שב יעקב שם מובן מה שבגמרא הדיוק „כאילו עשאו״, כי גם בלא משה הוי מתקיים המצוה. ואדרבה הניחו לו למשה.

44) בפרש״י מטות לא, ו: אמר הקב״ה מי שהתחיל במצוה שהרג כוזבי בת צור ימגור. אבל שם אי״ז אותה המצוה ולכן אינו בגדר חיוב, כי כאשר הרג פינחס את זמרי לא הי׳ מצוה להרוג המדינים. ולהעיר גם מפרש״י בלק כה, ז: קריינא דאיגרתא כו׳ — אבל לכאורה אינו כנדו״ד.

45) בגו״א כאן: „והטעם כי בגמר המצוה המצוה נעשית כמו מי שבנה בית שבגמר הבנין אז נקראת בית וקודם גמר אין שם מצוה עליו ולפיכך אומרים לו גמור המצוה כו׳ ולא אמרינן רק דומיא דקבורה ואין המצוה רק הקבורה ולא העלאה כו׳״. ומדבריו משמע שזה שאומרים לו גמור הוא מצד המצוה, ולפני הגמר אי״ז בגדר מצוה כלל — והיינו בדברים שעיקר המצוה הוא לא הפעולה כי״א הנפעל.

אבל: א) מלשון רש״י „אם התחלת במצוה״ משמע בכל מצוה איזו שתהי׳. ב) סו״ס הרי כתב רש״י הטעם „שאינה נקראת המצוה אלא ע״ש הגומרה״ ומשמע שגם התחלת הפעולה היא (בגדר) מצוה. ג) בנדון דמשה שהביא רש״י, הדיוק בהכתוב הוא „את עצמות יוסף אשר העלו בני״, דגם ההעלאה נקראת על שמם (ולא רק הקבורה), אף שלדבריו אין בזה מצוה (ולהעיר מהגי׳ בדפוס א׳ הנ״ל הערה 13). ולהעיר שיוסף השביע אותם „והעליתם את עצמותי״ בס״פ ויחי וברי״פ בשלח. וראה חרדים הנ״ל. לקמן בפנים ס״י.

46) ראה חרדים שם.

47) ואתחנן ד, מא.

48) מכות, י, א.

49) להעיר מספורנו ואתחנן שם.

50) ראה גם פרש״י בא יב, יז. אלא שבנדו״ד (בערי מקלט) אי״ז בגדר חיוב דאין מחמיצין כיון שבלא״ה לא יגמור המצוה.

51) אבל להעיר דמלשון רש״י (ממכות שם) „אעפ״י שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען״ משמע, דמ״מ עצם ההפרשה דג׳ ערים מצוה בפ״ע היא (והביא בפ׳ מסעי (לה, יג. ממכות ט, ב. וספרי שם) מגיד שאע״פ כו׳). וברמב״ם רפ״ח מהל׳ רוצח: מ״ע להפריש ערי מקלט שנאמר שלש ערים כו׳. ולהעיר משינוי לשון רש״י מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה. ובגמרא שם מצוה שבאה לידי אקיימנה. ועד״ז הוא ברמב״ם שם ה״ג. — וראה לקו״ש ואתחנן תש״נ. ואכ״מ.

*) משא״כ בסהמ״צ ובמנין המצות בריש ספר היד (מ״ע קפב) מדגיש „להכין שש ערי מקלט ושיתכן דרך אליהם ויישירו אותם כו׳״. ומביא הכתוב „תכין לך הדרך גו׳״. ובהמצות בהכותרת להל׳ רוצח: להפריש ערי מקלט ולכוין להם הדרך. ובהוצאת העלויר וקאפח בסהמ״צ שם „להבדיל״. וראה לקו״ש שם ס״ד. ואכ״מ.

ט. ע"פ כהנ"ל איז פארשטאנדיק, אז נדו"ד האט קיין שייכות ניט צו דער שקו"ט הידועה [52]: צי א חלק פון שיעור (אדער מעשה) המצוה, וואס מען איז מחוייב, איז פאר זיך א טייל פון דער מצוה, און עס ליגט אויף אים א חיוב צו מקיים זיין דעם חלק — אדער ניט, ולדוגמא: עסן א האלבן כזית מצה וכיו"ב.

וואס [נוסף על הנ"ל, אז לפי פרש"י מיינט ניט „אם התחלת במצוה גמור אותה" אז די התחלה פון א מצוה איז ניט א חלק פון דער מצוה — איז] די שקו"ט הנ"ל איז בנוגע מצוות וואס זיינען חובת היחיד, און דער חיוב איז צו טאן די גאנצע מצוה [53]; משא"כ דא רעדט זיך וועגן אזעלכע מצוות וואס ס'איז ניטא קיין חיוב אויף אים בפרט צו טאן זיי, נאר לפועל האט ער זיי אנגעהויבן צו טאן („התחלת במצוה"), וואס דאן — „(אם התחלת במצוה) גמור אותה"*[53] — וויבאלד ער האט עס אנגעהויבן, איז שוין דא אויף אים א חיוב לגמור.

ע"ד וויי ביי עצמות יוסף, וואס „השבע השביע את בנ"י לאמר פקד יפקוד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם" [54], די השבעה וחיוב איז געווען אויף אלע אידן בשווה (אז מ'זאל ארויס־נעמען די עצמות יוסף פון מצרים);

52) ראה בהמובא בשדי חמד אסיפת דינים מע' חו"מ סי"ד אות ד. ארחות חיים החדש סתע"ה סקי"ד. שו"ת אבני חפץ ס"ז וסכ"ח.

53) דבכהנ"ל השקו"ט בעיקר בנוגע אם חצי שיעור — עד"מ, חצי זית, נק' מעשה אכילה בכלל, או אם אמר רחמנא פלגא דמצוה עביד (סוכה נג, ב. וש"נ), או ביחס להעבודה עצמה, עבודה שלא נגמרה (יומא סא, א ואילך). אבל לא כבנדו"ד בחיוב על הגברא לגמור כו'.

*53) ראה רמ"א או"ח סי' תקפה ס"ד. שו"ע אדה"ז שם סי' תקצב ס"י. מג"א סי' תקפא סק"ז. וראה שד"ח אסיפת דינים מערכת ר"ה סי' א אות ג.

54) בשלח יג, יט.

אבער נאכדעם ווי משה התחיל במצוה „ויקח משה את עצמות יוסף עמו" איז שוין אויף אים בפרט געווען דער חיוב צו גומר זיין די מעשה המצוה, און ווי־באלד אז לא הספיק לגומרה, מצד האונס, „וגמרוה בנ"י", דערפאר איז זי נקראת על שמם.

די הסברה אין דעם י"ל [55]: אין די ענינים וואס זיינען א חובת הצבור, איז בשעת איינער הייבט אן טאן וועלט ער ע"ד ווי א „שליח" פון דעם גאנצן צבור אין דער מצוה, און במילא באקומט ער א חיוב מיוחד (אלס שליח) צו גומר זיין די מצוה*[55].

יו"ד. וי"ל אז עד"ז איז געווען בנוגע צום ענין פון בני גד ובני ראובן: אויף זייער בקשה „יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזה אל תעבירנו את הירדן" [56] האט זיי משה צום ערשטן גע־זאגט „האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה" [57], נאר אז זיי האבן געענט־פערט [58] „אנחנו נחלץ חושים לפני בנ"י גו'" האט משה דאס אנגענומען („אם תחלצו לפני ה' למלחמה ועבר לכם כל חלוץ גו' ונכבשה הארץ לפני ה'") און דערביי באווארנט אז, „ואם לא תעשון כן הנה חטאתם לה' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם".

וואס לכאורה קען מען פרעגן: איה"נ, זיי האבן אויף זיך אנגענומען דעם „נחלץ חושים", פארוואס האט עס אבער

55) או י"ל דהעיקר הוא מצד המצוה: דמכיון שהוא התחיל במצוה מרגיש ויודע יותר תוכן וענין המצוה, וא"כ צריך הוא לגמור אותה בכדי שהמצוה תעשה בשלימות יותר, משא"כ כשאחר גומרה.

*55) וראה בהנסמן בהערה *53.

56) מטות לב, ה.

57) שם ו.

58) שם, יז ואילך.

משה אַרויסגעבראַכט אין אַזאַ אופן חמור, אַז אויב ניט באופן פון „חלוצים תעברו" און „לפני אחיכם בנ"י" איז „חטאתם לה'" — וואָס פון דעם איז משמע אַז אפילו אויב זיי וועלן גיין און מלחמה האַלטן צוזאַמען מיט אַלע אידן גלייך, אַבער ניט חלוצים גו', איז עס אַן ענין בלתי רצוי — „חטאתם"[59].

ע"פ הנ"ל קען מען זאָגן אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט כלל „אם התחלת במצוה גמור אותה":

כיבוש א"י איז אַ מצוה[60] וואָס ליגט אויף אַלע אידן גלייך, ס'איז חובת הצבור. בשעת מ'האָט מנחיל געווען ארץ סיחון ועוג צו בני גד ובני ראובן איז דאָס דורכדעם געווארן אַ טייל פון ארץ ישראל[61]; קומט במילא אויס, אַז דורך זייער נוחל זיין ארץ סיחון ועוג האָט זיך אויפגעטאָן (למפרע) די התחלה פון מצות כיבוש ארץ ישראל.

[דערמיט ווערט אויך פאַרענטפערט די סתירה אין פירוש רש"י[62]: אין איין ארט[63] זאָגט ער „כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר כמדומה שהותר לי נדרי", ד. ה. ער האָט געמיינט אַז „הותר לי נדרי" (ניט גלייך נאָכן כיבוש ארץ סיחון ועוג, נאָר) נאָר נאָכדעם וואָס ער האָט מנחיל געווען ארץ סיחון ועוג צו בני גד ובני ראובן („נחלת בני גד ובני ראובן"); און איז אַז אַנדער ארט[64] זאָגט ער „לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתי שמא הותר הנדר" —

ווייל דוקא דורכדעם וואָס ס'איז גע־ווארן „נחלת בני גד ובני ראובן", איז דאָס געווארן אַ טייל פון א"י, ובמילא איז עס (למפרע) געווארן די התחלה פון כיבוש א"י].

און וויבאַלד אַז דורך זיי האָט זיך אויפגעטאָן די התחלה פון מצות כיבוש ארץ ישראל, האָט אויף זיי חל געווען אַ חיוב מיוחד (נוסף אויף דעם חיוב צוגלייך מיט אַלע אידן פון יענעם דור[65]) צו ענדיקן דעם כיבוש בהתאם צום כלל „אם התחלת במצוה גמור אותה".

און דעריבער, בשעת זיי האָבן געבעטן ארץ סיחון ועוג אַלס נחלה, האָט זיי משה געענטפערט, אַז זיי זאָלן וויסן, אַז דורכדעם באַקומען זיי אַ דין פון „המתחיל במצוה", ובמילא איז ניט געגונג דאָס וואָס זיי וועלן העלפן די אַנדערע שבטים אין דעם המשך כיבוש הארץ, עבר הירדן מערבה, נאָר „גמור אותה" — עס דאַרף זיין „חלוצים תעברו

---

59) דברים ג, יח. ראה פרש"י מטות שם, יז. ומה שפי' „שגבורים היו", היינו הסברה — איך הי' אפשר להניחם לילך לפני בנ"י.

60) בזמן משה — לכל הדיעות. והמחלוקת דהרמב"ם והרמב"ן הוא רק אם היא מ"ע לדורות — ראה רמב"ן בהשגות לספר המצות מצוה ד' מהוספותיו, ובמגי"א לסהמ"צ שם. וראה אוה"ח מסעי לג, נג דגם לפרש"י המצוה היא והורשתם.

61) ראה רמב"ן חוקת כא, כא. גור"א לפרש"י ר"פ ואתחנן. לקו"ש ח"ט ע' 9.

62) ראה גם לקו"ש שם הערה 39.

63) פינחס כז, יב.

64) פרש"י ר"פ ואתחנן.

65) כי בכללות י"ל דענין אם התחלת במצוה ישנו גם בכל בנ"י בדור ההוא לאחרי כיבוש סיחון ועוג, כי זה הי' כעין התחלה לכיבוש א"י: בנוגע לסיחון הרי „כל מלכי כנען היו מעלין לו מס שהר' שומרם שלא יעברו עליהם גייסות כו' א"ל כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם כו'" (פרש"י חוקת כא, כג); ובנוגע לארץ עוג נאמר (דברים ג, יג) „ההוא יקרא ארץ רפאים" ופרש"י „היא אותה שנתתי לאברהם".

אבל מ"מ, בעיקר חל החיוב על בני גד ובני ראובן, כי דוקא על ידם נעשה חלק מא"י והתחלת כיבוש א"י ממש, כנפנים.

לפני אחיכם בנ"י", ווייל אויף זיי ליגט אַ חיוב מיוחד, מערער ווי אויף אַלע אידן [66].

יא. פון יינה של תורה אין דעם פרש"י — און אויך אַ הוראה דערפון בימינו אלה: היינטיקער דור איז לויט אַלע סימנים [67] דער דור פון עיקבתא דמשיחא, וואָס וועט אינגיכן אַרויס פון גלות און גיין לארצנו הקדושה בהגאולה האמתית דורך משיח צדקנו —

איז געוואָגט געוואָרן (אויך) אויף דעם „אין המצוה נקראת אלא ע"ש הגומרה": כאָטש אַז אין די פריערדיקע דורות האָבן זיך אידן עוסק געווען בתורה ומצות אין אַ גרעסערן און העכערן אופן ווי אין היינטיקן דור, זאָגט מען אָבער אַז „אינה נקראת אלא ע"ש הגומרה", אַז די גאולה קומט אין זכות פון די מצות וואָס אידן זיינען מקיים בדור הזה, דורך גמר וסיום העבודה אין עיקבתא דמשיחא;

וואָס דאָס דאָרף געבן און גיט אַן עידוד מיוחד יעדן אידן צו מוסיף זיין אין קיום התורה ומצות און דורכדעם ממהר זיין די גאולה שע"י משיח צדקנו.

לאידך, איז אויך די הוראה פאַר יעדן אידן „אם התחלת במצוה גמור אותה":

ס'איז ידוע די אגרת הקודש פון בעש"ט [68], אַז אויף זיין שאלה „אימתי קאתי מר" האָט משיח געענטפערט „לכשיפוצו מעיינותיך חוצה", און עס ליגט אַ חיוב אויף דעם גאַנצן כלל ישראל אויף מפיץ זיין די מעיינות, תורת הבעש"ט, חוצה — צו אַלע אידן.

במיוחד איז דאָס אַבער נוגע צו די וואָס „התחילו במצוה", וואָס האָבן אַנגעהייבן טאָן אין הפצת המעיינות [69]. ס'קען זיין אַז נאָך אַ געוויסן זמן זאָל ווערן אַ התרשלות אין דער אַרבעט, טראָכטענדיק, אַז מ'קען דאָס איבער־לאָזן פאַר אַ צווייטן צו ממשיך זיין, און ער וועט אים העלפן מיט אַן עצה טובה וכיו"ב.

איז די הוראה „התחלת במצוה גמור אותה" — וויבאַלד דו האָסט אַנגעהייבן די אַרבעט פון הפצת המעיינות איז אויף דיר אַ חיוב (און אַ זכות) צו ממשיך זיין און גומר זיין אָט די עבודה.

[ובפרט נאָך אַז מ'וויל האָבן כל ריבוי הברכות און השפעות פון דעם אויבערשטן, וואָס ער איז משפיע און ממשיך ע"י עבדיו הנשיאים בכל דור ודור, ובדורנו דורך דעם רבי'ן דעם שוועָר];

און בשעת מען איז מחליט מיט אַ תוקף און מיט אַן אמת צו ממשיך זיין אין דער אַרבעט בהרבצת התורה בכלל,

---

66) וי"ל עד"ז בנוגע לאכילת קדשים שמ"ע היא (רמב"ם רפ"י דהל' מעה"ק) דכל הראוי לעבודה יש לו חלק (זבחים צח, ב ואילך. רמב"ם שם הי"ד), ולכמה דיעות אין הכהן העובד דוקא מחוייב לאכול (ראה יבמות מ, א. ובתוד"ה רצה שם. תוד"ה מהו — סוכה מב, א. ר"ש משאנץ לתו"כ צו ו, ט (פרשתא ב, ט). וראה שו"ת חת"ס או"ח סמ"ט. מנ"ח מצוה קלד. מחזיק ברכה להחיד"א או"ח סתע"ה ד"ה מעתה ואילך) — מ"מ י"ל כי מי שהתחיל לאכול, חל עליו החיוב לגומרה או להשתדל שיגמר שלא יבא לידי נותר. ולהעיר מרמב"ם הל' ק"פ פ"ט סה"ו ובכס"מ שם בשם מהר"י קורקוס.

67) דסיום מס' סוטה.

68) נדפסה בסו"ס בן פורת יוסף. ברייש ספר כש"ט. ובכ"מ.

69) להעיר מהמסופר (בית רבי ח"א פט"ז) אשר בעת ישיבת כ"ק אדה"ז במאסר באו אצלו ההמ"מ עם הבעש"ט ואמרו לו שנתחזק עליו קטרוג על שאומר דברי חסידות הרבה ובגילוי ועל שאלת רבינו אם אצא מכאן האם אפסיק מלומר דא"ח השיבו לו „כיון שהתחלת לא תפסיק ואדרבה לכשתצא תאמר יותר".

ובהפצת המעיינות חוצה בפרט, העלפט דער אויבערשטער און גיט כחות אז מ׳קען בייקומען אלע שוועריקייטן.

און בתוככי אלע אידן, צוזאמען — איז מען גומר די מצוה, מ׳בריינגט אראפ משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש״פ עקב תשכ״ז)